

توجه به مشکلات دیگران شرط دین و اخلاق

رعایت اخلاقیات از مهم‌ترین و راهگشایترین امور برای ایجاد جامعه‌ای مطلوب و زندگی به سبک اسلامی است. بهره‌برداری از آیات و روایات و سیره بزرگان دین و رهبران معنوی، مهم‌ترین روش برای یافتن اصول زندگی اصیل است.

رعایت اخلاقیات از مهم‌ترین و راهگشایترین امور برای ایجاد جامعه‌ای مطلوب و زندگی به سبک اسلامی است. بهره‌برداری از آیات و روایات و سیره بزرگان دین و رهبران معنوی، مهم‌ترین روش برای یافتن اصول زندگی اصیل است. بخوبی نشان می‌دهد. پیامبر رسالت خود را تکریم اخلاق می‌دانست ما هم باید در عمل به اخلاق پایبند باشیم تا به رستگاری و سعادت برسیم. حجت الاسلام والمسلمین سید محمدباقر علوی تهرانی در برنامه یاد خدا در این باره می‌گوید: یکی از جهاتی که اهل تقوا قلبی محزون دارند، این است که دنیای مردم برای آنها مهم است. اگر ببینند کسی گرفتار فقر است، برایشان سنگین است، وقتی می‌بینند در جامعه ظلم وجود دارد، قلبشان محزون می‌شود. اما این به آن معنا نیست که تنها حزن پیدا می‌کنند، برای مومنین حزن مقدمه‌ای است برای این که عملاً برای این موضوعات کاری کنند. هم از پیامبر(ص) و هم امام صادق(ع) روایت داریم که اهل ایمان نسبت به یکدیگر حقوقی دارند. امام صادق(ع) فرمودند این حقوق هفت تا است؛ یکی از این حقوق که اهل ایمان نسبت به هم دارند، حمایت مالی است. اگر یکی از اهل ایمان توانایی کمک دارد و یکی دیگر از اهل ایمان ناتوانی مالی دارد، بر آن کس که توانایی دارد واجب است به آن ناتوان کمک کند. آنچه ما از آن غفلت داریم جایگاه اخلاق در نظام اسلامی است. مسائل اخلاقی که در دایره تعامل اجتماعی است رعایت شان واجب است و اگر این مسائل را رعایت نکنیم در قیامت گرفتار می‌شویم. رسیدگی و توجه به شئون زندگی دنیوی مردم برای ما لازم است.

فقر، مسأله‌ای اصیل

امام حسن(ع) می‌فرماید: این که انسان‌ها حقوق دیگران را بشناسند تا ادا کنند، راهی است برای جلب محبت حضرت حق. ما باید حقوق برادران دینی خود را بشناسیم تا آنها را ادا کنیم. روایت دیگری هست از رسول اکرم(ص) که می‌فرماید: کسی که برادران دینی اش را اکرام و حقوق آنها را ادا کند، خداوند را اکرام کرده است. ما نباید فکر کنیم همه بندگی ما در انجام اعمال عبادی است. کما این که امام صادق(ع) می‌فرماید خداوند بندگی نشده است به حقیقتی افضل از ادای حق مومن. این یعنی این که رعایت حقوق مومن از نماز شب و اعمال مستحبی هم مهم‌تر و واجب‌تر است. خیلی از اهل ایمان ممکن است سالی چند مرتبه به حج عمره، زیارت سیدالشهدا یا مجلس زیارت عاشورا مشرف شوند، اینها بسیار خوب است اما کافی نیست. اگر کسی برادر دینی اش را اکرام کرد به این معنا که حق او را ادا کرد، خدا را اکرام می‌کند، یعنی این رسیدگی به مومن، به معنای بزرگداشت خداوند است. پیامبر اکرم(ص) در ادامه همین گفته اش سوال می‌فرماید: فکر می‌کنید چه چیزی در مقابل آن می‌خواهد قرار گیرد؟ یعنی هیچ چیزی با این ارزش بزرگ برابری نمی‌کند. مشی رهبران آسمانی ما همین بوده است. معلی بن خنیس نقل می‌کند امام صادق(ع) از خانه به طرف «طله بنی ساعده» که یک سایبانی در مدینه بوده و افراد فقیر و خیابان خواب آنجا اطراف می‌کردند، روانه بوده است. همین طور که آهسته به دنبال امام می‌رفت ناگهان متوجه شد مثل این که کیسه‌ای نان بر دوش امام قرار دارد. معلی نزدیک می‌شود و می‌گوید: اجازه دهید این را من به دوش بگیرم. امام می‌فرماید: خیر، خودم به این کار از تو سزاوارترم. امام نان‌های درون کیسه را به دوش کشید و دو نفری به طلّه بنی ساعده رسیدند. همه خواب بودند و یک نفر هم بیدار نبود. امام نان‌ها را - یکی یکی و دوتا دوتا - در زیر جامه فرد نیازمندان گذاشت و احدی را فروگذار نکرد و عازم برگشتن شد. معلی از امام پرسید: آیا اینها که در این دل شب برایشان نان آوردی شیعه‌اند و معتقد به امامت هستند؟ و امام در پاسخ فرمودند: نه، اینها معتقد به امامت نیستند، اما اگر معتقد به امامت بودند نمک هم می‌آوردم.

علوی تهرانی:

امام صادق ع به افراد بی‌خانمان سر می‌زد. کسی که می‌گوید من پیرو مذهب جعفری هستم آیا به بی‌خانمان‌ها سر می‌زند؟

از این روایت تاریخی ما دو درس می‌گیریم؛ یکی این که امام صادق(ع) ششمین رهبر ما به افراد بی‌خانمان هم سر می‌زد. پس این یک شاخص است، کسی که می‌گوید من پیرو مذهب جعفری هستم، آیا به بی‌خانمان‌ها سر می‌زند؟ امام صادق(ع) هم می‌توانست در آن ساعت نماز شب خود را بجا آورد، اما واجب‌تر دانست به فقرا سر بزند. همین امام صادق(ع) در جای دیگری می‌فرماید: اگر در منطقه‌ای هستید که ده هزار نفر ساکن است و یک نفر از شما بهتر است، شما خودتان را به ما متعلق ندانید، چرا که شما باید زینت ما باشید. یکی از راه‌هایی که ما می‌توانیم زینت‌نامه باشیم، ارزش قائل شدن برای فقرا و اهمیت به وضع آنهاست. نکته دومی که امام صادق(ع) در این رفتار نشان می‌دهد

دهند این است که او فرامذهبی عمل می کند، نگاه نمی کند آن فقیر مسلمان است یا خیر، شیعه است یا خیر، 12 امامی است یا خیر، فارغ از اینها به فقرا و نیازمندان کمک می کند. فقرا اینجا خود موضوعیت دارند و این خیلی مهم است.

توجه به فقرا؛ از نشانه های شیعه

فردی به امام باقر می رسد و می گوید: شیعه امروز تعدادشان خیلی زیاد شده است، امام می فرمایند: آیا اغنیا توجه به فقرا دارند؟ آیا در جامعه شما گذشت وجود دارد؟ آیا مساوات وجود دارد؟ یعنی آیا رعایت مسائل مالی با برادران دینی به شکل برابر وجود دارد؟ آن فرد گفت نه وجود ندارد و امام فرمود اینها شیعه نیستند، شیعه کسانی هستند که این سه خصوصیت را داشته باشند. آنچه امام باقر(ع) در این حدیث مطرح کردند نماز و روزه و حج نبود، بلکه جنبه های اخلاقی در تعاملات اجتماعی بود. اخلاق بایسته است، نه شایسته. یک جامعه اگر بخواهد به صلاح کشیده شود باید چند مؤلفه داشته باشد، از مهم ترین این مؤلفه ها ارزش های اخلاقی است.

بی رحمی نشانه ایمان نیست

جامعه ای که دچار بی حیایی، بی انصافی، بی رحمی و بی هویتی شود، نمی تواند جامعه ای اسلامی نام بگیرد. علامت شیعه جنبه های اخلاقی است. امام علی(ع) می فرماید: شیعیان مرا در دو چیز امتحان کنید. اگر این دو خصوصیت را داشتند شیعه هستند؛ یکی این که مراقب نماز خود هستند و دوم این که مواسات در مال با برادران خود دارند و اگر این دو خصوصیت نبود از تشیع دورند.

امام کاظم(ع) از شخصی به نام عاصم سوال می کند: شما شیعیان در پیوند با یکدیگر چگونه هستید؟ عاصم عرض کرد: در بهترین وضع ممکن. حضرت ادامه داد آیا نیازمندان می توانند بیایند در مغازه یک شیعه و به اندازه مایحتاج خود بردارند و آن هم که کاسب است ناراحت نشود؟ عاصم پاسخ داد: خیر امام در جواب فرمود: پس آن گونه که باید در پیوندهای اجتماعی شکل نگرفتید. چون نیازمند در جامعه آرمانی شیعی به اندازه نیاز خود بر می دارد و متمولین هم به اندازه نیاز آن نیازمند به او کمک می کنند.

برابر دانستن خود با دیگران

در باب طریق و معنای مواسات، امام علی(ع) می فرماید: یک لباس برای تو، یک لباس برای او، یک درهم تو و یک درهم برای دیگری. در مساله مالی مواسات یعنی دیگران را با خود برابر قرار دادن. این اتفاق اگر در جامعه اسلامی بیفتد اختلاف طبقاتی هم از بین خواهد رفت.

متمولان باید بدانند فقرا موکلان آنها در پیشگاه خداوند هستند و اگر شما آن را رد کردی یعنی وکیل خدا را رد کردی. این بینش در جامعه اسلامی تحقق نیافته، چون ارزش های اخلاقی تحقق نیافته است. انصاف و حیا و هویت و رحم است که ارزش های اخلاقی را در جامعه مستحکم می کند. اهل تقوا رنج می برند نه به این معنا که فقط گریه می کنند، رنج می برند برای این که از این رنج متوجه مشکلات شوند و به مواسات عمل کنند.